

Arkeologisk schaktningsövervakning

LAVEN15

vid schaktning för fjärrvärme genom stadslager L2001:4288 i
Falun stad och kommun, Dalarnas län
2020

Arkivrapport dnr 48/19

Greger Bennström

© Lantmäteriet I2018/00142

Dalarnas museum, Falun, 2020

Inledning

I april 2019 genomfördes grävarbeten för anslutning av fjärrvärme på fastigheten Laven 15 vid Ornäsgatan i centrala delarna av Falun, Dalarnas län, se bilaga 1. Då arbetet berörde fornlämningen L2001:4288 bestående av Falu stads äldre stadslager beslöt Länsstyrelsen i Dalarnas län om en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning, dnr 431-2200-2019. Utförare av arbetet var Falu Energi & Vatten AB.

Syfte

Syftet med undersökningen var att dokumentera de fornlämningar eller delar av fornlämningar som berördes av grävarbetet. Eventuella påträffade lämningar skulle också dateras om det var möjligt.

Metod

Grävarbetet utfördes till största delen med en så kallad minigrävare. Endast invid befintliga ledningar gjordes grävarbetet med spade. Grävarbetet övervakades av en arkeolog från Dalarnas museum. Schaktet och lagerföljder dokumenterades skriftligt och med fotografering. Inmätningen gjordes manuellt utifrån befintliga byggnader och en underlagskarta i skala 1:100. Två referenspunkter för höjdvärde mättes in med RTK-GPS i överkanten av schaktet ute i gatan.

Resultat

Schaktet från gatan och in på gården grävdes till största delen i ett portlidret vilket gjorde arbetet trångt och besvärligt. Schaktet var ca 9,5 meter långt (ONO-VSV), 0,8–1,0 meter brett och 0,8 meter djupt. Ute i gatan grävdes ett 3,3x2 meter (NV-SO) stort schakt för att komma åt befintlig ledning, se figur 2.

Schaktet i portlidret var stört av tidigare ledningsgrävningar. I botten av schaktet och utmed N kanten låg en gas-/vattenledning på 0,7–0,8 meters djup. Lagren bestod av 0,35 m modern återfyllnad och sedan äldre återfyllnad bestående av slagg, grus och sten. I S kanten av schaktet gick en elkabel 0,45 m under markytan. Lagren var de samma som i N kanten, förutom att en mer skiktad lagerföljd ställvis kunde iakttas in mot husväggen. Dessa lager kunde också iakttas i schaktets NV hörn och där gjordes en sektionsbeskrivning.

Sektion 1.

L4	Modern grusutfyllnad. 0,45 m
L3	Grus, slagg, lera kol. 0,08–0,10 m
L2	Beige lera. 0,05–0,07 m
L1	Brun ren kopparslagg minst 0,2 m

I schaktet ute gatan kunde inga bevarade laget iakttas. I botten av schaktet kunde dock samma slagglager som i botten på sektionen iakttas. Här var slagglagret minst 0,3 meter tjockt.

Slutsatser och utvärdering

Ute i Ornäsgatan gjordes 1993 en schaktningsövervakning i samband med byte av vatten- och avloppsledningar. I hörnet mot Bergshauptmansgatan, ca 20 meter åt NV från aktuellt schakt, fanns den orörda marken i form av lera på +114,8 m.ö.h. Det vill säga ca 1,5 meter under nuvarande marknivå och ca 0,7 meter djupare än botten på det här aktuella schaktet (Carlsson 1996).

Lagerföljderna i schaktet var till största delen förstörda av tidigare ledningsgrävningar. Det bruna slagglagret i botten av schaktet, ca +115,50 m.ö.h., tolkas som ett utfyllnadslager. Över detta låg sedan ett utjämningslager av beige lera och sedan ett lager som tolkades som en äldre mark-/gårdsyta. Överst låg en 0,45 meter tjock modern grusutfyllnad. Utifrån tidigare undersökningars resultat fanns sannolikt ytterligare kulturlager/gårdsytor under det slagglager som utgjorde schaktbotten. Den mark-/gårdsyta som kunde iakttas i schaktet var troligen relativt modern, 1800–1900-tal?

Inga ytterligare arkeologiska insatser behövs för det aktuella arbetsföretaget. Schaktet grävdes dock inte till botten och arkeologiskt intressanta lager och konstruktioner kan finnas bevarade under aktuellt schaktdjup.

Sammanfattning

Våren 2019 gjordes en schaktningsövervakning i samband med grävning för fjärrvärme på fastigheten Laven 15 i centrala Falun. Schaktet var ca 12 meter långt, 1,0 m brett och 0,8 meter djupt. Lagren var till största delen förstörda av tidigare ledningsgrävningar. Ställvis kunde äldre lager iakttas. Dessa bestod av en utfyllnad av ren kopparslagg i botten av schaktet. Däröver fanns ett utjämningslager av lera, en mark-/gårdsyta och överst modern grusutfyllnad. Då schakten inte grävdes ned till orörd mark kan sannolikt äldre lager och konstruktioner finnas kvar under slagglagret. Inga ytterligare arkeologiska insatser behövs för det aktuella arbetsföretaget.

Referenser

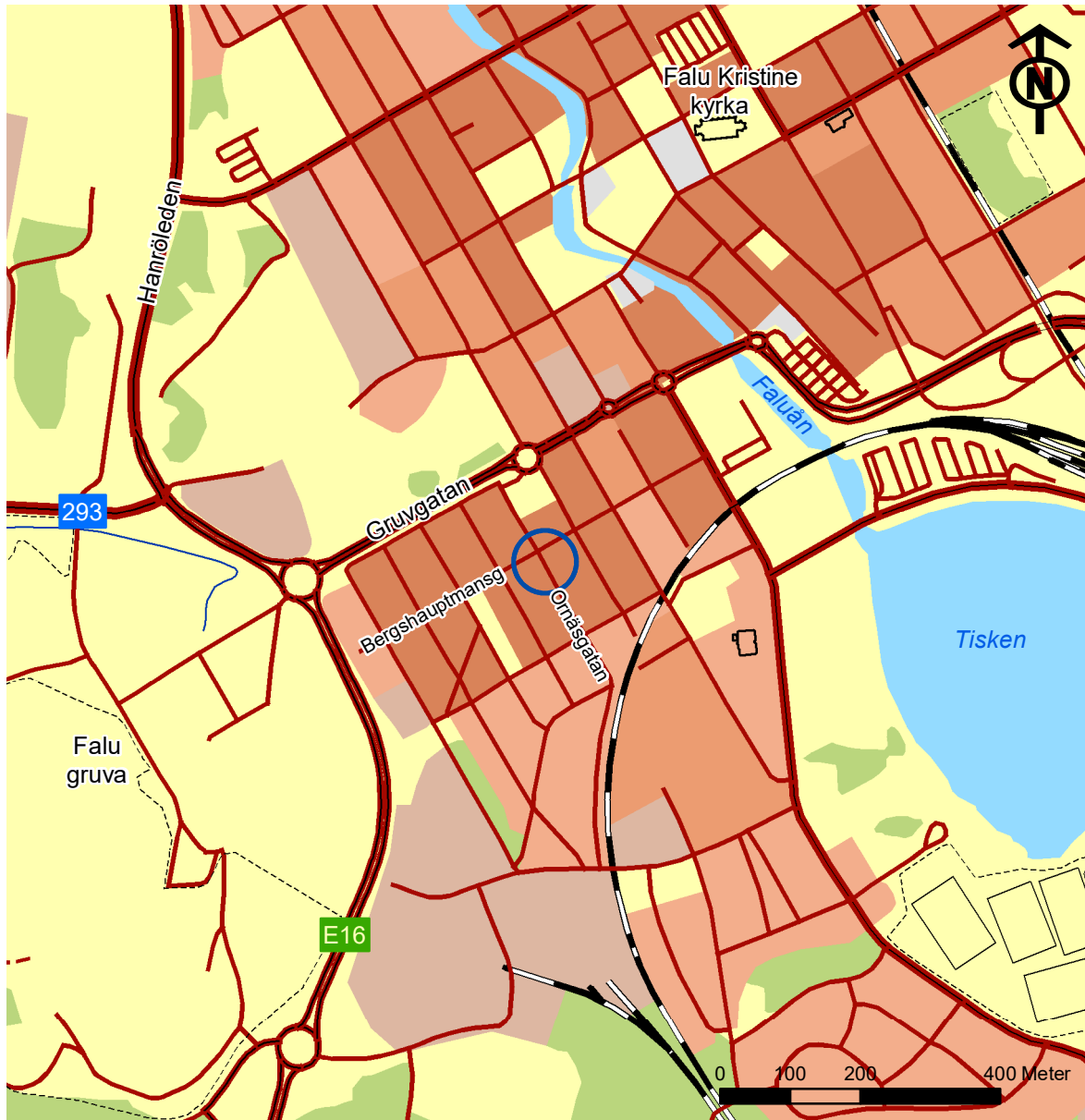
Carlsson, Eva (1996). *Arkeologisk schaktövervakning Kung Magnigatan m.fl. rää 68, Falu stad och kommun, Dalarna*. Dalarnas museum Arkeologisk rapport 1996:4. Falun.

Tekniska och administrativa uppgifter

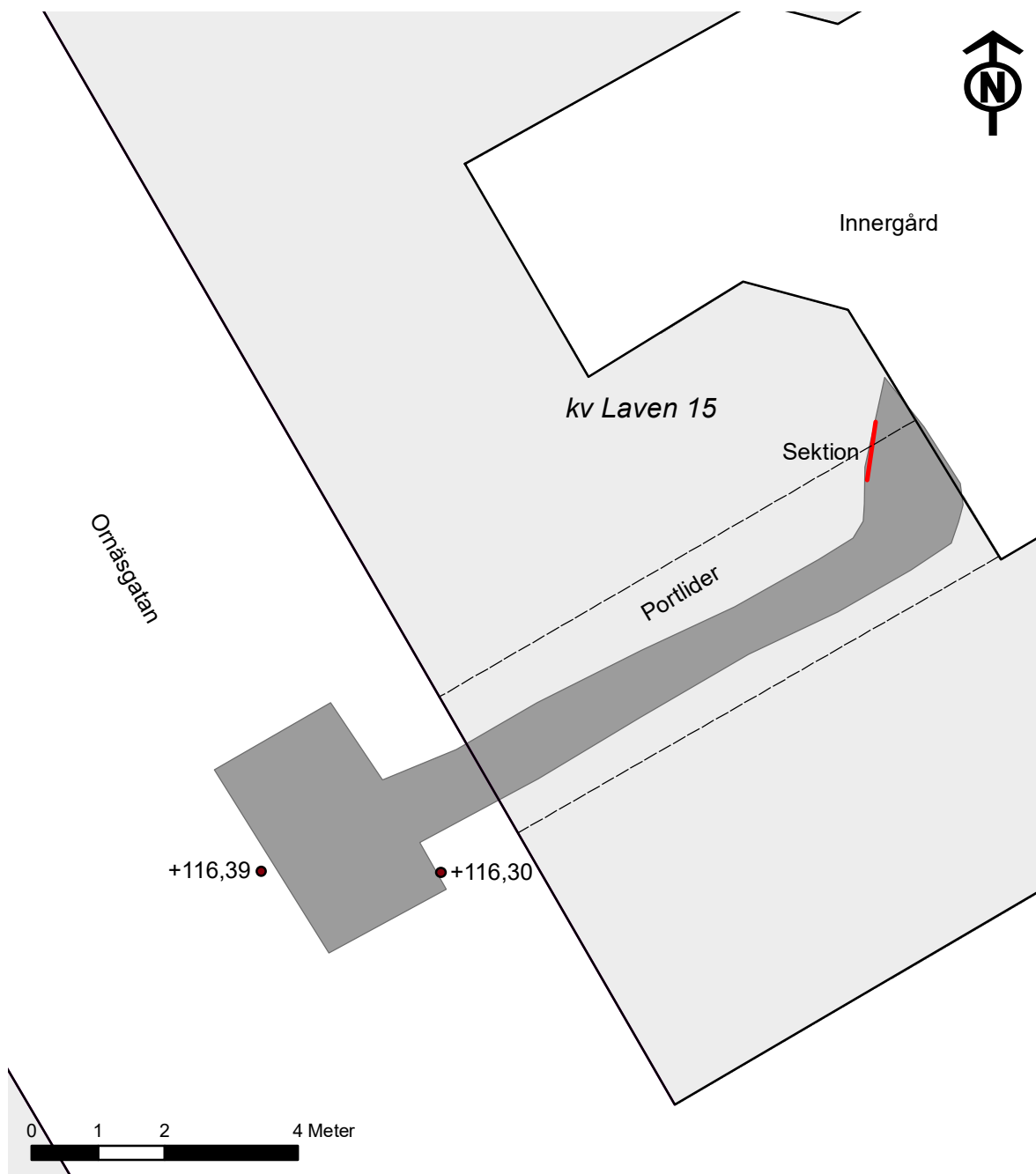
Länsstyrelsens diarienummer:	431-2200-2019
Fornreg, uppdragsnummer:	202000128
Socken:	Falu stad
Fornlämning, RAÄ-nr:	68:1
Fornreg, lämningsnummer:	L2001:4288
Fastighet:	Laven 15
Koordinater, mitten:	N 6718638
(SWEREF99 TM)	E 534316
Höjd (RH 2000):	116,3 m.ö.h.
Inmätning:	Manuell och RTK
Utförandetid:	2019-04-25 och 2019-04-29
Undersökt yta:	17 kvadratmeter
Schaktlängd:	12 meter
DM projektnummer:	1702
DM diarienummer:	48/19
DM foto accessionsnr:	DM ARK1702
Arkeologisk personal:	Greger Bennström
Projektansvarig:	Greger Bennström

Dokumentationsmaterialet bestående av fältanteckningar, shapefiler och 7 digitala foton förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor	1. Översigtskarta. Skala 1:10 000.
	2. Planritning schakt. Skala 1:100.

Bilaga1. Utsnitt från fastighetskartan över centrala Falun med undersökningsområdet inom den blå cirkeln. Skala 1:10 000.

Bilaga 2. Planritning över schaktet, mörkgrått, med den beskrivna sektionen markerad med rött samt två referenspunkter för höjd med bruna punkter. Skala 1:100.